

VART GÅR KASHMIR?

Den kashmiriska frågan i historisk belysning

Av kaptén HANS PLOGVALL

KASHMIRS HISTORIA är från början till slut en berättelse om förtryck, utplundring och religionsförföljelse. Hinduer förjagar buddhister; muhammedaner omvänder hinduerna med eld och svärd till islam, och afghanhövdingar från Kabul nästan utrotar dem. Sikher erövrar landet och utplundrar systematiskt och opartiskt hinduer, muslimer och buddhister. Indiska dograhärs-kare, slutligen, förtrycker under de senaste hundra åren hänsynslöst en nu övervägande muhammedansk befolkning. I mellanperioder dyker lokala dynastier och tibetanska äventyrare upp och härskar en tid tills de dräps eller förjagas, efterlämnande dystra minnen av blodsdåd och girighet utan like. En prinsessa av grannstaten Punch tar makten, men förgiftas slutligen och dör. Dynastin dör ut med henne, eftersom hon förtänksamt utrotat hela sin släkt inbegripet två små sonsöner. Dessemellan strömmar vilda bergstammar ner i den blomstrande Kashmir-dalen för att plundra, mörda och bränna. Ibland har Kashmir någon härskare eller dynasti som är litet mer mån om att landet skall grönska, t. ex. mo-

gulkejsarna som anlägger trädgårdar och bevattningskanaler och bygger palats och moskéer; för det mesta är sådant erövrarna komplett likgiltigt. Gemensamt för dem alla är att de aldrig bekymrat sig det minsta om befolkningens välfärd. Kashmiris, ett folk av jordbrukare, herdar, fruktodlare och hantverkare (men aldrig krigare) har haft sin uppgift i den indiska historien som ett objekt för erövraren att plundra. Fria har de aldrig varit och självständighet har Kashmir knappast någonsin ägt. Årtusendens förtryck har format dagens Kashmir: ett rikt land med ett mycket fattigt folk.

Det första någorlunda säkra årtalet i Kashmirs historia är 1015. Då gjorde Mahmud av Gazni, kallad »Allahs skugga på jorden», ett erövringsförsök, som ovanligt nog både för Mahmud och Kashmir, misslyckades. Det var en hinduhärskare som den gången lyckades sätta stopp för den islamitiska stormvågen. Hinduerna hade vid detta laget i det närmaste utplånat den tidigare, efter den store kung Ashoka, 250 f. Kr., säkerligen dominerande buddhismen. Återståen-

de buddhister hade förjagats till Ladakh, där buddhismen ännu idag finns kvar. I längden kunde dock ingenting stoppa islams seger-tåg, fast det kom bakvägen till Kashmir genom en tibetansk konvertit, Raimchan Shah, som kom till makten på 1100-talet.

Raimchan Shah började, med den omvändes sedvanliga nitälskan, utbreda islam, men detta tycks ha gått ganska långsamt, och det var till en början mest de lägsta hinduiska kasterna, som har det så trist i sin egen religion att de gärna söker sig till en annan, som blev muhammedaner. Ännu på mogultiden, 1587 till 1752, fanns hinduer av hög kast bland ämbetsmännen i Kashmir, trots att åtminstone de senare stormogulerna, Schajahan och Aurungzeb, var både nitiska och effektiva i sina metoder att omvända otrogna. Jämfört med vad som sedan skulle komma måste mogultiden betraktas som en lycklig tid för kashmiris.

Ahmed Schah Abdullah hette den afghanhövding, som 1752 erövrade norra Indien från det sönderfallande mogulväldet. Det var okulturen som kom: snikna och grymma rövarhorder, fanatiska muslimer, som inte hade intresse av annat än att berika sig själva och utrota de otrogna. I Kashmir höll vid denna tid endast den högsta kasten, brahmanerna, fast vid hinduismen. De hade mest att förlora och intet att vinna — utom möjligen livet — på att överge sin tro, och som bärare

av prästvärdigheten var de också moraliskt förpliktade att stå emot. Afghanerna utrotade dem hänsynslöst, och plundrade och förstörde de återstående hindutemplen — i dag finns bara ruiner kvar från hinduismens guldålder i Kashmir. Det berättas att det slutligen bara fanns elva brahmanfamiljer kvar, gömda i skogarna. Då drabbades den afghanske residenten i Srinagar av en halshöld, som var så svår att han trodde han skulle dö. Han räddades till livet av en brahmin, som förklädd kom till honom, och lovade till tack att skona de återstående elva familjerna. Från dessa stammar de berömda panditerna i Kashmir, i dag mer än hundratusen, vilkas mest framstående ättling är Indiens premiärminister, Jawaharlal Nehru.

Kashmirs prövningar var dock ingalunda över. 1819 erövrades det av Ranjit Singh, sikhernas ledare och en ytterst märklig och företagsam krigare. Sikherna, en mycket krigisk sekt från Punjab, lätt igenkännliga genom att de aldrig klipper hår och skägg, utbredde sig från sin huvudstad Lahore över hela nordvästra Indien. De underkuvade t. o. m. pathanstammarna i nordväst, vilket engelsmännen aldrig förmådde. Ranjit Singh dog 1838. Detta var tur för engelsmännen. Hade Ranjit Singh själv lett sina väldisciplinerade och fanatiska arméer i det krig som bröt ut mellan sikherna och Ostindiska Kompaniet år 1845, är det mycket möj-

ligt att nöten blivit för hård att knäcka. Nu resulterade förräderi och dålig ledning på sikhsidan i engelsk seger. Kashmir hamnade i händerna på en av dem som svikit sikherna, en Dogra Rajput, maharaja Ghulab Singh. Rajputerna anser sig vara ättlingar av de arier, som troligen omkring år 1000 f. Kr. erövrade norra Indien.

Ghulab Singh köpte Kashmir. Förhållandet till England reglerades genom fördraget i Amritsar 1846, ett ytterst koncist och kortfattat dokument för att vara ett diplomatiskt aktstycke. Det engelska inflytandet i Kashmir blev obetydligt. Engelsmännen inskränkte sig till att garantera gränserna och försäkra sig om militärt stöd vid behov. Ghulab Singh betalade en köpeskilling på en miljon rupier, samt en årlig tribut på en häst, tolv getter och sex schalar. (Schalarna brukade drottning Victoria få; vem som fick glädje av hästen och getterna är mig obekant.) Därmed var Ghulab Singh oinskränkt ägare av Kashmir, och han och hans efterlevande var fria att göra vad de ville med det, så länge de inte på ett alltför uppseendeväckande sätt brände ånkor o. dyl. — eller, vilket säkert ansågs värre i engelska kretsar i Indien, tog emot insmugglade ryska agenter. Ghulab Singh drog alltså in i Srinagar, såg sig om i sitt nyförvärvade rike, och fann till sin förtjusning att mycket kunde utvinnas ur det.

Sikhregimen hade varit hård i

Kashmir (en sikh behövde t. ex. inte betala mer än 20 rupier i mansbot för en dräpt muslim), men dograväldet blev inte mycket bättre. I över hundra år härskade Ghulab Singhs ätt; och hejdlöst förtryck och utplundring av de muhammedanska undersåtarna kännetecknade regimen. Tyndale-Biscoe, en engelsk missionär som kom ut som rektor för en skola i Srinagar på 1890-talet berättar en belysande episod i sina memoarer. Han behövde vid ett tillfälle några roddare till hjälp, och fann vid sjöstranden något hundratal män samlade, hopfösta av polisen. Polisen behövde nämligen tio man för att dra en vagn, och som vanligt tvångskommenderade de folk från närmaste by. När Tyndale-Biscoe undrade varför där stod hundra man, när det inte behövdes mer än tio, förklarade männen att så gjorde polisen alltid. De tog ut så många de kunde få tag i, och tvang dem sedan att betala om de ville slippa tvångsarbete. De som betalade minst eller inte alls sattes i arbete.

Länge låg Kashmir nästan helt avskilt från yttervärlden. Det fanns t. ex. en bestämmelse att inte mer än sjuttio främlingar fick vistas där. Men så småningom kunde det inte undvikas att isoleringen blev mindre kompakt. Vid sekelskiftet nyupptäcktes Kashmir som turistland, och det energiska bildningsarbete som utförts av ett fåtal européer, mest missionärer, börja-

de bära frukt. Den indiska nationalism, som blommade upp i frihetssträvandena i början på 1900-talet med Gandhi som portalfigur, lämnade Kashmir tämligen oberört, även om Gandhi och andra självständighetskämpar, som Mrs Annie Besant, den kända teosofen, besökte landet och Nehru själv hade ett visst inflytande där. I stort sett förskonades Kashmir från de oroligheter med terror, mord och upplopp, som i rikt mått förekom i det övriga Indien, och som kulminerade i massakern i Amritsar 1919, där general Dyer vidtog den i modern indisk historia enastående åtgärden att beskjuta demonstranterna.

Det var först på 1930-talet, när idén om en islamitisk stat, det blivande Pakistan, började ta form, som kashmiris i gemen började bli intresserade. De förtryckta muslimerna började hoppas på möjligheten att bli av med den hatade dograregimen, och det kom till en del oroligheter i Srinagar med strider mellan muslimer och panditer. Folk som var med på den tiden berättar, hur islamitiska agitatorer gick från hus till hus och besökte varje familj. De medförde en stenbild och en koran och frågade överallt:

— Vad vill du helst tro på, den här stenen eller på den heliga boken?

På så sätt kartlade man opinionen och tvang alla att ta ställning, något som muslimerna för övrigt gärna gjorde, eftersom de alltid hy-

ser ett visst förakt för hinduismen, »bilddyrkartron». Under andra världskriget låg Kashmir väl skyddat långt från fronterna. Det blev också en synnerligen populär och livligt frekventerad permissionsort: nya hotell växte upp och husbåtar byggdes i stor skala.

Efter kriget stod det klart att det engelska väldet i Indien inom kort skulle upphöra. Muslimerna i Kashmir tog kontakt med sina stamfränder i det nuvarande Pakistan och beredde sig för en resning mot dograregimen. Dvs. det var muslimerna i södra Kashmir, den del som geografiskt mer tillhör Punjabets slättland, muslimerna i de västliga bergstrakterna och de nordliga stammarna i Gilgit och Baltistan. Invånarna i det egentliga Kashmir, i dalen kring Srinagar ville nog gärna tillhöra Pakistan, men var efter vanligheten inte sinnade att slåss. Maharajan Hari Singh undertryckte med sina indiska dogratrupper med hårdhet alla muslimernas demonstrationer och försökte hindra vapensmuggling över gränserna, men hans trupper var fåtaliga och av rätt dålig kvalitet. Fram till Indiens delning hade han dock någorlunda god kontroll över läget.

Sommaren 1947 gav sig engelsmännen iväg. Större delen av Indien hade varit under direkt engelsk administration och delades i de nya staterna Indien och det islamitiska Pakistan (förutom Burma och Ceylon), Pakistan i sin tur

som bekant uppdelat i Västpakistan och det bengaliska Östpakistan. Men där fanns dessutom i Indien mer eller mindre oberoende furstendömen. De varierade i storlek från samma yta som Sverige med mer än 30 miljoner invånare ner till en obetydlig by. De var till antalet 601. Omkring femton var så stora att de betydde något. Kashmir var den näst största staten, efter Hyderabad. Furstarna hade full frihet att välja sida; för de flesta gick detta utan friktioner, eftersom valet på grund av deras geografiska läge och befolkningens religion inte kunde bli mer än ett. I Hyderabad härskade emellertid en islamitisk härskare över en hinduisk majoritet och över ett område som var inneslutet av indiskt land. Maharajan valde Pakistan, men indiska trupper besatte landet. I Kashmir var situationen omvänd, en hinduisk maharaja härskade över en islamitisk folkmajoritet. Men dessutom var Kashmir en randstat, med gräns mot både Pakistan och Indien. Dess läge påminner om Sveriges av i dag mellan öst- och västblock.

Maharaja Sir Hari Singh kunde inte besluta sig.

Datum för Indiens delning passerade, och han tog inte ställning. Möjligen föresvävade honom tanken på ett mer eller mindre självständigt Kashmir, vilket i så fall visar hans okunnighet om lägets allvar. I Punjab uppstod kort efter delningen upplopp och strider. Fol-

ket skulle sorteras ut efter sin tro, dvs. från indiskt område flydde muslimer till Pakistan, och från Pakistan hinduer, sikher och kristna till Indien. Flyktingarna på båda sidor angreps emellertid, och en hänsynslös slaktning började. Hela järnvägståg kom fram, överfyllda, men utan en levande varelse kvar. På båda sidor om gränsen pågick massakrer i en fullkomligt ofattbar skala: det har beräknats att mellan tre- och fyrahundratusen människor dräptes under dessa sommarmånader 1947. I oktober nådde stormvågen fram till Kashmir i norr.

Det fanns vid denna tid endast en bilväg till Kashmir. Den går från Pakistans nuvarande huvudstad Rawalpindi längs floden Jhelum och når Kashmir-dalen i dess nordvästra del, där staden Baramulla är belägen. Vägen bevakades av en av maharaja Hari Singhs bataljoner, som betraktade som sin huvudsakliga uppgift att hindra kashmiris att fly till Pakistan. Två av bataljonens fyra kompanier var emellertid muslimer. Längs vägen kom då en ny faktor i Kashmirs historia, dvs. helt ny var den inte. Det var nämligen pathaner från nordvästgränsen, ättlingar av de afghaner som på 1700-talet härskat i Kashmir.

Pathaner, mahsuder, wazirier och afridier tillhörde de vilda bergstammar, som engelsmännen aldrig lyckades underkuva, och för vilkas skull de hade mer än två tredjede-

lar av den indiska armén förlagda till Indiens nordvästgräns. Blods-hämnd och plundring av otrogna utgjorde deras favoritsysselsättning och betraktades som tillvarons huvudsakliga mål och mening. De var grymma, fanatiska och välbeväpnade och utomordentliga gerilla-krigare. I dolda fabriker uppe i sina berg tillverkade de själva sina eldvapen (de gör det än i dag) och de berömda och fruktade pathanyxor-na och knivarna. Det var tvåtusen av dessa pathaner som nu kom åkande på vägen mot Srinagar, i bussar och lastbilar som vissa, sedermera ouppspårbara, pakistanska myndigheter ställt till deras förfogande. Bland dem fanns några pakistanska officerare, som — enligt officiella uppgifter senare — hade »deserterat», och som nu försökte leda dessa vilda pathaner i en kamp för att »befria trosfränderna» i Kashmir.

Redan innan pathanerna nådde Kashmirs gräns, gjorde maharajans två muslimkompanier myteri och dödade sin bataljonschef. De två hindukompanierna gjorde ett mycket tveksamt motstånd mot pathankolonnen, och sopades hastigt bort, trots att denna bergiga terräng måste anses höra till den mest lättförsvarade i världen. Pathanerna fortsatte mot Srinagar och nådde byn Uri, där man började befrielseverket. Uri var en stor marknadsplats; befrielsen började med att alla sikher och hinduer som man fick tag i, män, kvinnor och barn,

sköts ner, och alla butiker plundrades — ännu i dag kan man se söndersprängda kassaskåp bland Uris ruiner. Så fortsatte befrielseståget mot Baramulla, några mil bort. På kvällen den 24 oktober 1947 nådde det fram till kraftverket vid Mahura. Just då satt maharajan i Srinagar med sina rådgivare; rykten om pathaninvasionen hade nått fram, och man överlade om vad som var att göra. I det ögonblicket slocknade ljuset. Pathanerna hade förstört kraftverket. Skräckslagen flydde maharajan längs en väg, som var föga bättre än en mulåsnestig, över det s. k. Banihal pass till Jammu, nere på slättlandet, och lämnade för alltid sin huvudstad åt sitt öde. Väl nere i Jammu begärde han hjälp av den indiska regeringen, och lord Mountbatten, premiärministern, lovade att lämna hjälp dock under förutsättning att maharajan anslöt sig till Indien. Efter någon tvekan gick denna in på villkoret, och i ett brev daterat 26 oktober begär han formellt att få ansluta sin stat till Indiska unionen.

Under tiden hade pathanerna nått fram till Baramulla, som befriades lika effektivt som Uri. En pensionerad engelsk överste och hans familj dödades, franciskanernas nunnekloster stormades och nunnorna våldtogs och skulle ha blivit dödade också, om inte en pakistansk officer som gått i skola där lyckats rädda dem till livet. Av Baramullas 14 000 invånare återstod 3 000,

när panthanerna överlastade med byte drog sig tillbaka. Ja, i stället för att fortsätta fram till Srinagar, vilket utan tvivel skulle ha fått till resultat att Kashmir blivit pakistanskt, återvände de längs vägen till Pakistan. De pakistanska officerarna kunde inte hindra dem. Först när de nådde gränsen till Pakistan, stoppades de av pakistanska trupper som följde dem i spåren, fortfarande officiellt »desertörer», och blev bryskt skickade tillbaka. Men nu hade tid förlorats, och indiska regeringen handlade snabbt.

Av en slump fanns flygtransport tillgänglig i Delhi, avsedd att rädda flyktingar från Lahore. En sikhbataljon lastades in och flögs på några timmar upp till Srinagar. De hade order att inte gå ner om flygfältet var i pathanernas händer, men när de kom dit, såg de inga och gick ner. De hoppade ur — och de första kulorna visslade om öronen, eftersom de första pathanerna just nått fram. Men de var fåtaliga; huvuddelen plundrade som bäst i Baramulla, och sikherna jagade dem framför sig. Sikherna kom inte i tid för att rädda Baramulla, men de fördröjde pathanernas huvudstyrka nedanför Baramulla och längs vägen mot Srinagar så länge, att indiska arméförband hann sättas in från Jammu. Sikhbataljonen förlorade sin chef och 80 procent av sin styrka, men den räddade Srinagar från att dela Baramullas öde. Inför indiska pansarbilar vek

pathanerna, och det kom till direkt kontakt mellan indiska och pakistanska trupper. Fronten stabiliserades så småningom väster om Uri, som alltså stannade på indisk sida.

Under vintern flammade kriget upp i hela Kashmir, och så småningom insattes pakistanska trupper även officiellt. Det var verkligen ett mycket originellt krig. Överbefälhavare på båda sidorna var en brittisk officer: de hade t. o. m. direkt kontakt med varann per telefon. Striderna begränsades noga till själva Kashmir, det var ett typiskt »krig på fotbollsplan». Aldrig tidigare i krigshistorien torde heller två motståndare ha känt varandra så väl. De talade samma språk, hade samma utrustning och utbildning. Officerarna på de olika sidorna var många gånger kurskamrater från krigsskolan och stridskamrater från världskriget, och det hände att två bataljoner, som tillhört samma regemente men gått åt skilda håll, möttes vid fronten och stred mot varann. Trots detta stred man utan tvivel på blodigt allvar; särskilt förbittrade strider utkämpades kring staden Punch, som belägrades länge av stamkrigare och muslimer från trakten, men som slutligen undsattes av indiska trupper.

På båda sidor fann man situationen olycklig. Ingen av de båda nyblivna nationerna var beredd att utkämpa ett krig till slutet, Indien väddjade till FN och båda motståndarna förklarade sig villiga att sluta

ett stillestånd. Det kom till stånd 1 januari 1949, och det drogs en eldupphör-linje mellan arméerna. Själva Kashmir-dalen och dess randberg, staden Punch och maharajans vinterresidens i staden Jammu samt Ladakh i nordost stannade i indisk hand, medan Pakistan höll ett brett område av västra Kashmir, huvuddelen av staten Punch samt de vidsträckta och otillgängliga Himalaya-bergen i norr, Gilgit, Hunza och Baltistan. Den indiska delen av Kashmir är något mindre än den pakistanska, men är den tätast befolkade och den enda del som har någon ekonomisk betydelse. Sedan kineserna börjat tränga in i Ladakh har också förbindelserna genom Kashmir-dalen och Srinagars flygfält fått en avgörande strategisk betydelse. Trupperna i Ladakh kan inte underhållas från något annat håll. Den pakistanska delen, Azad Kashmir, dvs. Fria Kashmir, är däremot ett i hög grad fattigt och underutvecklat område.

Vapnen hade nu talat färdigt. Arméerna slog sig ner för att slicka sina sår och betrakta varann tvärs över eldupphör-linjen, där FN-observatörer infann sig för att övervaka stilleståndet. I det delade Kashmir började de politiska krafterna sitt spel. Den dominerande politiska personligheten på indiska sidan var en viss Schejk Abdullah, kallad Kashmirs Lejon. Han hade, själv muslim, till att börja med varit en ivrig anhängare av tanken på att ansluta Kashmir till Pakistan,

men hade sedermera kantrat över och hade goda förbindelser med det indiska kongresspartiet, Nehrus parti. Personligt maktbegär spelade utan tvivel in; även han hoppades på en mer eller mindre oberoende ställning för Kashmir. Abdullah hade suttit i fängelse 1947, men släpptes av maharajan när invasionen hotade. Han blev premiärminister 1948–1952, tills han arresterades av konkurrenter.

I Azad Kashmir uppsattes en lokal regering i Muzaffarabad, en pittoresk och tämligen smutsig handelsplats vid Jhelum. Pathanerna hade dragit igenom den, men inte funnit mycket att plundra. Regeringen satte beslutsamt igång med att administrera sin sida, och organiserade de lokala beväpnade styrkorna i en sorts armémilis. På båda sidor satte man igång med att bygga upp nedbrända byar, vilket inte var alltför invecklat, då husen byggs av sten och lera, med jordgolv och ristak, samt att odla upp fälten på nytt. Det fanns många flyktingar som måste tas om hand, få jord och kreatur, och inpassas i bygden.

Åtskilliga försök har gjorts i FN att lösa Kashmir-frågan under de tretton år som följt. Problemet är till att börja med att ordna en folkomröstning för att finna ut folkets uppfattning om vilken stat det vill tillhöra. En sådan folkomröstning utlovades av Mountbatten, när han accepterade maharajans anslutning av Kashmir till Indien. Även Nehru

har uttalat sig för en sådan. Den indiska regeringen har med andra ord dels accepterat Kashmirs avslutning, dels ställt avgörandet på framtiden — något ologiskt. Folkomröstning skulle äga rum, sedan Kashmir befriats från de invaderande trupperna. Detta har aldrig skett, är det indiska argumentet därför kan inte någon folkomröstning äga rum. Maharajan har avslutit Kashmir till Indien, därför är Kashmir en del av Indien, hävdas det vidare, speciellt energiskt har den nu avsatte försvarsministern Krishna Menon förfäktat detta. Men även Nehru, som ju själv är kashmiri, visar i Kashmir-frågan föga av den fredliga inställning som han annars berömmar sig av. »With us, peace is a passion!» förklarade Nehru vid sitt senaste besök i USA. Denna pacifism har i praktiken icke visat sig gälla frågor där Indien är inblandat själv, som Goa, Kashmir och den tibetanska gränsen.

Kashmir är en del av Indien. Detta är i all sin enkelhet det indiska argumentet för att bibehålla status quo. Som stöd för detta argument finns en hel armékår grupperad. Den indiska sidan av Kashmir är ännu i dag i mångt och mycket ett ockuperat land — av politisk frihet finns mycket litet. Någon risk för att Indien skulle riskera en folkomröstning i Kashmir finns inte: man vet alltför väl att befolkningens stora flertal, dvs. nästan alla muslimer, är för Pakistan. Man nöjer sig med

status quo och försöker att genom investeringar alltmer binda landet till Indien ekonomiskt. Utvecklingen går också i den riktningen, men den går långsamt, huvudsakligen beroende på de dåliga kommunikationerna. Indien hävdar också att de delar av Kashmir som är på pakistanska sidan rätteligen hör Indien till. Detta gör man dock i fullt medvetande om att det bara är munväder. Muslimerna i dessa delar skulle bara med våld kunna tvingas in under indisk fana, och trupper för att ockupera dem har inte Indien. I själva verket skulle den indiska regeringen gärna acceptera en uppgörelse på basis av den nuvarande eldupphör-linjen, och Nehru framförde för några år sedan en propå i det avseendet.

En sådan uppgörelse är dock otänkbar för Pakistan. Pakistan kan visserligen inte återopa någon laglig rätt till någon del av Kashmir, men Kashmirs »befrielse» är en hjärtesak för varje pakistanare. Det enda man formellt kan stödja sig på är dock det indiska löftet och FN-resolutionen från 1949 om folkomröstning. Den drivande kraften är dock inte detta utan koranens bud, att varje muslim är skyldig att hjälpa en broder i tron. Om en regering i Pakistan skulle försöka nå en uppgörelse med Indien i Kashmir-frågan på basis av eldupphör-linjen, skulle den regeringen inte bli gammal. Inte ens fältmarskalk Ayub Khan, Pakistans president, har vågat röra vid den tanken un-

der sin militärdiktatur, så mycket mindre kommer någon att kunna göra det i framtiden, nu när krigslagarna inte längre gäller i Pakistan, och en sorts demokrati har börjat införas.

Detta är alltså i korthet läget i Kashmir. Indien kommer inte att gå med på folkomröstning, möjligen på en uppgörelse med eldupp-hör-linjen som basis. Pakistan kommer aldrig att acceptera en sådan uppgörelse, hellre krig. Men inget av länderna är berett att utkämpa ett krig om Kashmir — och de stora maktblocken kommer inte att acceptera de risker som ett sådant skulle medföra. Vad kommer då att hända? I vilken riktning kommer utvecklingen att gå?

De krafter, förutom de nämnda, som påverkar utvecklingen, är följande. Sedan Pakistan beslutat mota militär hjälp från USA och gått in i CENTO har Sovjet ställt sig på Indiens sida, och genom veto i säkerhetsrådet förhindrat detta att ta upp Kashmir-frågan. Pakistan å sin sida har enligt egen uppfattning inte fått det stöd från USA som det hade väntat sig, och röster har höjts för att Pakistan skall lämna CENTO. På sista tiden har Kommunistkina hörts av, inte i FN men vid Kashmirs gräns i norr, där Kina lovat att i samförstånd med Pakistan staka ut gränsen. Detta innebär till Indiens stora förargelse att Kina accepterar Pakistans innehav av norra Kashmir. Det har väckt stor förtjusning i Pakistan,

men folk som haft erfarenheter av kineser är mindre entusiastiska och tror att pakistanarna kommer att finna dem en smula egendomliga att förhandla med.

I Azad Kashmir har nyligen valts en president vid namn Kurshid. Det skedde med direkt folkomröstning, och anklagelser för valfusk har inte saknats bland Kurshids besvikna motståndare. Nu är han emellertid president, och det starkaste stödet fick han från flyktningfalangen, som givetvis är den hätskast antiindiska. I Azad Kashmir har man vidare med intresse följt utgången av det algeriska frihetskriget, och uppmuntrade av resultatet beslutat att starta ett eget litet algeriskt krig i Kashmir. För detta ändamål har rekryteringsbyråer öppnats, där framför allt pathaner har strömmat till, villiga till ett nytt »befrielsekrig». En och annan sabotageskola har också startats; behovet av skolning är påtagligt, vilket jag kan intyga som själv sett resultatet av de synnerligen amatörmässiga sabotageförsök som förekommit. Någon krigsföring i större skala lär man varken kunna eller tillåtas bedriva. Pakistans president Ayub Khan är en alltför förnuftig man för att släppa Kurshid därhän, och Azad Kashmir är ekonomiskt och militärt helt beroende av Pakistan. Någon handlingsfrihet i större skala har dess s. k. regering inte, och dess trupper kommanderas av pakistanska officerare. Förutsättningarna för ett alge-

riskt krig finns inte i det indiska Kashmir, det hör också till bilden. Den indiska armén kontrollerar om inte varje meter så dock varje kilometer av eldupphör-linjen och behärskar varje förbindelseled. Kashmiris är visserligen i regel Pakistan-vänliga, men — som tidigare framhållits — de är inte beredda att våga sitt skinn för att ändra det bestående. Ekonomiskt är de dessutom i dag bättre lottade än förr. En jordreform 1952 berövade de stora jordägarna i landet huvuddelen av deras ägor, som fördelades bland bönderna. Turistströmmen har fört pengar till Kashmir, och likaså den indiska armén. Men de flesta kashmiris är ytterst fattiga än i dag, och levnadsstandarden är mycket låg.

Någon revolt är alltså inte att vänta, men däremot kanske litet mera spänning mellan Indien och Pakistan, och ett skärpt läge vid den gamla fronten. Där har varit ganska idylliskt under de gångna tretton åren. Uppkomna tvister har mest rört civila frågor. Eldupphör-linjen går ibland tvärs genom byar och ägor, och bönderna vill naturligtvis gärna odla sin mark, och kreaturen strövar omkring utan att bry sig om eldupphör-linjer. Då och då skjuts det, i regel därför att indierna skickar in poliser i området, vilket förargar Pakistan-vänliga bybor, som lånar eldvapen på pakistanska sidan och idkar mål-skjutning på betryggande avstånd. När indierna besvarar elden, bry-

ter ett allmänt skjutande ut. Under det senaste året har detta förekommit nästan dagligen på ett litet avsnitt, men skjutandet är inte så illa menat: några få civila och kreatur har träffats, mest i misshugg.

Men om en ström av specialutbildade sabotörer och agitatorer från Azad Kashmir försöker ta sig över och ställa till ohägn bakom fronten, är det troligt att indierna tar det allvarligare. Civila polispatruller kommer att i ökat antal skickas dit och längs fronten får civilbefolkningen sitta emellan, för indierna kommer att utrymma landet närmast eldupphör-linjen. Det har de tidigare gjort i oroliga avsnitt.

Sådant kan komma att ske, men någon annan ändring av läget är knappast att vänta. FN-observatörerna, som i tretton år övervakat stilleståndet, kan mycket väl få stanna i tretton år till. Kashmir kommer att förbli delat; och till slut lär man även i Pakistan bli tvungen att acceptera det, även om varje sann muslims hjärta blöder vid tanken på de förtryckta trosfränderna — som för övrigt inte är så förskräckligt förtryckta i dag, vare sig materiellt eller i trosfrågor, åtminstone jämfört med vad som varit regel i Kashmir i gångna tider.

Läget blir ett annat om det kinesiska anfallet i Ladakh inte hejdas i gränsdalarna. Kineserna tränger då ner i det egentliga Kashmir och ett högst invecklat militärpolitiskt

läge uppstår. Pakistan är anslutet till en västmaktsallians, Cento, men håller ihop med Kina gentemot Indien när det gäller Kashmir. Sovjet stödjer Indien mot Pakistan, men vill mäkla fred mellan Kina och Indien, eftersom kriget driver Indien i västmakternas armar. Pakistan ogillar västmakternas vapensändningar till Indien — Turkiet har med anledning av detta vägrat att delta — men skulle säkert inte gärna se Kommunistkinas arméer besätta indiska sidan av Kashmir. USA vill stoppa kineserna, och hjälper Indien så långt, men måste ändå inta en neutralt Pakistan-vänlig hållning i Kashmir-tvisten, annars är det risk att Pakistan lämnar Cento.

Den kinesiska aktionen är svårbegriplig. Kina kan ju inte ha något intresse av att det hittills så

neutrala Indien blir västorienterat. Men troligen når den kinesiska invasionen inte långt förbi gränsen. Underhållssvårigheterna är oerhörda i Himalaya, och även om kineserna vill, vilket är tvivelaktigt, har de knappast möjlighet att i dagens läge anfälla med så stora styrkor som behövs för att erövra Kashmir. Eldupphör-linjen mellan den indiska och den pakistanska armén kommer troligen även i fortsättningen att vara Kashmirs dominerande gränslinje.

Sedan är det en annan sak att eldupphör-linjen ur varje synpunkt — ekonomiskt, förbindelsemässigt, geografiskt, strategiskt och språkligt — är en fullkomligt befängd gräns. Men åt den saken är det, som framgår av det ovanstående, inte mycket att göra.